

Три кроки до європейського довкілля: як перейти на екологічні стандарти ЄС



Як Україні перейняти екологічні стандарти ЄС? Адже замало ухвалити необхідні закони - ми традиційно зіштовхується з проблемою їх застосування на практиці. Наразі в Україні активно триває процес апроксимації українського екологічного законодавства до норм ЄС. Проте існує чимала складність - Україна не є ані державою-членом ЄС, ані навіть кандидатом на членство, тому механізми контролю за дотриманням, які традиційно застосовуються в ЄС, для України не працюють.

В Україні немає системних механізмів чи інструментів, спрямованих на покращення законодавства чи політики. Однією з причин такої ситуації є відсутність практики та досвіду формування, впровадження та оцінки державної політики в окремих сферах, включаючи сферу довкілля.

Останніми роками здійснюються спроби вироблення державних політик, проте до етапу оцінки їх впровадження ми ще не прийшли. А існуючі практики контролю (парламентські слухання, аналіз регуляторного впливу, аналіз відповідності українського законодавства праву ЄС, громадські оцінки) не мають системного характеру та не можуть вважатись повноцінними механізмами.

Що робить ЄС?

В Європейському Союзі існує низка інструментів, спрямованих на покращення як самого законодавства, так і його застосування європейськими інституціями і державами-членами. Досудові та судові процедури є не завжди дієвими, тому потрібен стратегічний і всеохоплюючий підхід, який давав би можливість розв'язувати проблеми та боротися з прогалинами в імплементації на ранній стадії, забезпечував би наявність та доступність об'єктивної інформації про процес імплементації та наслідки недотримання, давав можливість ефективно залучати держави-члени через партнерство з європейськими інституціями.

Власне, таким інструментом є так званий **"Перегляд імплементації в екологічній сфері"**. Цей цикл охоплює два роки і складається з двох основних етапів: (1) підготовка звітів країн; і (2) дискусія з державами-членами щодо прогалин в імплементації та їхніх причин.

У лютому 2017 року були оприлюднені 28 звітів країн, а також узагальнені висновки Європейської комісії щодо основних проблем, спільних для усіх чи більшості держав-членів. Нині відбувається діалог європейських інституцій, державних органів конкретної країни та інших зацікавлених осіб, включаючи громадськість.

Для кожної проблемної сфери були визначені основні політичні висновки, успішні практики, а також рекомендовано конкретні дії для покращення імплементації.

Звіти країн демонструють, що основні виклики і прогалини в імплементації в державах-членах є в таких сферах: управління відходами, природа і біорізноманіття, якість повітря, шум, якість води й управління водними ресурсами, інструменти імплементації. Як бачимо, більшість цих сфер співпадає з тими, в яких нині відбувається реформування в Україні відповідно до вимог Угоди про асоціацію. Цікавим є і той факт, що низка визначених першопричин поганої імплементації в ЄС є на порядку денному й в Україні, наприклад, неефективна координація між місцевими, регіональними та національними органами влади, відсутність адміністративної спроможності і погане фінансування, відсутність інтеграції та послідовності політики.

Що можемо зробити ми?

Втім, попри важливість настанов ЄС, кінцевий результат все ж залежить від українських дій. Які кроки вже зараз може зробити Україна?

По-перше, ми можемо використовувати результати "Перегляду імплементації в екологічній сфері" ЄС, вивчаючи, з якими проблемами зіштовхується та чи інша держава в процесі імплементації європейської політики і законодавства у кожній конкретній сфері, в якій в Україні відбувається реформування.

По-друге, Україна може долучитись до механізму Перегляду як спостерігач на урядовому, парламентському та громадському рівні.

По-третє, Україна може впровадити і застосовувати в себе подібний механізм, який дав би відповідь на питання "що працює, а що не працює". Як наслідок, і уряд, і громадськість отримали б цілісну картину про імплементацію та інформацію про прогалини і міжсекторні проблеми. Це також підвищило б ефективність використання підтримки ЄС.

Як це працює?

У вересні 2017 року міністр екології і природних ресурсів Остап Семерак презентував проект оновленої Стратегії екологічної політики, процес розробки якої надто затягнувся. Проект було надано для обговорення громадськістю до 4 жовтня, тож треба сподіватися, що громадськість скористалась цією можливістю.

Стратегія не лише визначає цілі та завдання в екологічній сфері до 2030 року, але й пропонує конкретні цільові показники, яких необхідно досягнути. Проект Стратегії визначає недотримання природоохоронного законодавства як одну з першопричин екологічних проблем в Україні, проте передбачає

підготовку лише Звіту про впровадження екологічної політики, залишаючи осторонь питання правозастосування.

Тому в своїх пропозиціях до проекту, які Ресурсно-аналітичний центр "Суспільство і довкілля" подав в рамках процесу консультування, ми пропонуємо доповнити Ціль 5 "Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління" таким завданням: "Запровадити механізм періодичної оцінки дотримання екологічного законодавства та впровадження екологічної політики".

Сподіваємось, що Міністерство екології та природних ресурсів при доопрацюванні проекту врахує наше зауваження і незабаром такий новий механізм дасть позитивні результати щодо покращення застосування на практиці екологічної політики і права в Україні.

Наталія Андрусевич